

Netnografi: Genel Özellikleri ve Spor Bilimleri Alanında Kullanılabilirliği

DOI: 10.26466/opus.720042

*

Caner Özgen* – Metin Argan**

* Dr, Eskişehir Teknik Üniversitesi /Spor Bilimleri Fakültesi, Eskişehir/Türkiye

E-Posta: caneozgen@eskisehir.edu.tr

ORCID: [0000-0002-5083-026X](https://orcid.org/0000-0002-5083-026X)

** Prof Dr., Eskişehir Teknik Üniversitesi /Spor Bilimleri Fakültesi, Eskişehir/Türkiye

E-Posta: margan@eskisehir.edu.tr

ORCID: [0000-0002-9570-0469](https://orcid.org/0000-0002-9570-0469)

Öz

İnternetin ortaya çıkması sanal toplulukların büyük bir hızla yaygınlaşmasına neden olmuştur. Bu durum fiziksel dünyanın yanı sıra kendine has özellikleri olan sanal kültürleri ortaya çıkarmıştır. Özellikle zamandan ve mekandan bağımsız olarak yüksek etkileşimli yapısı nedeniyle sanal topluluklar farklı akademik disiplindeki araştırmacıların ilgisini çekmiştir. Bu bağlamda sayısı gün geçtikçe artan sanal toplulukların davranışlarının analiz edilmesi birçok disiplinde oldukça önemli bir ihtiyaca dönüşmüştür. Söz konusu ihtiyaca cevap verebilmek için literatürde çok sayıda yeni araştırma metodu geliştirilmiştir. Konuyla ilgili olarak Kozinets (1997) sanal toplulukları incelemek için spesifik olarak netnografi yöntemini geliştirmiştir. Gelişen literatür detaylı olarak incelendiği zaman spor bilimleri alanında netnografi yöntemi ile gerçekleştirilen sınırlı sayıda araştırma olduğu tespit edilmiştir. İfade edilen bilgiler ışığında bu araştırma üç ana aşamada tasarlanmıştır. Öncelikle netnografi yönteminin uygulanmasına yönelik detaylı bilgiler verilmiştir. Araştırmanın ikinci basamağında spor bilimleri literatüründe netnografi yöntemine ilişkin yayınlanmış makalelerin sistematik analizi yapılmıştır. Son olarak yapılan detaylı sistematik analizler neticesinde spor bilimleri alanında yapılabilecek yeni araştırmalara yönelik öneriler verilmiştir. Çeşitli kriterler kullanılarak yapılan taramalar sonucunda bütün indekslerde toplam 14 farklı yayın tespit edilmiştir. Ortaya çıkan 14 yayının tümü içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Bu durum alan ile ilgili yeni araştırma önerileri geliştirmede avantajlar ve ciddi kanıtlar sağlamaktadır. Yapılan öneriler ilgili literatürün sistematik analizleri doğrultusunda ortaya konulmuştur. Söz konusu durum ortaya konulan önerileri öznel bir görüşten ziyade ampirik olarak desteklenmiş bilgiler bağlamına taşımaktadır. Bütün bu bilgiler doğrultusunda araştırma kapsamında ortaya koyduğumuz öneriler alan ile ilgi eksikliklerin doldurulmasında geçerliliği sağlamış bilgiler olduğu ifade edilebilir. This provides advantages and serious evidence in developing new research proposals related to the field. The suggestions are made in line with the systematic analysis of the related literature. This situation carries the suggestions put forward in the context of empirically supported information rather than a subjective opinion.

Anahtar Kelimeler: Netnografi, spor bilimleri, sanal topluluklar

Netnography: General Characteristics and the Usability in the Field of Sport Sciences

*

Abstract

The emergence of the Internet has caused the virtual communities to spread rapidly. This situation has revealed virtual cultures with unique features as well as the physical world. Due to its highly interactive structure, regardless of time and location, virtual communities have attracted the attention of researchers from different academic disciplines. In this context, analyzing the behavior of virtual communities, which are increasing day by day, has become a very important need in many disciplines. Numerous new research methods have been developed in the literature to respond to this need. Regarding the issue, Kozinets (1997) developed the netnography method specifically to study virtual communities. When the developing literature is analyzed in detail, it has been determined that there are a limited number of studies conducted in the field of sports sciences with the netnography method. In the light of the stated information, this research was designed in three main stages. First of all, detailed information about the application of the netnography method is given. In the second step of the research, systematic analysis of published articles on the netnography method was made in the literature of sports science. Finally, as a result of detailed systematic analysis, suggestions for new researches in the field of sports sciences have been given. As a result of the scans using various criteria, a total of 14 different publications were found in all indexes. All of the 14 publications that emerged were analyzed by content analysis method. This provides advantages and serious evidence in developing new research proposals related to the field. The suggestions are made in line with the systematic analysis of the related literature. This situation carries the suggestions put forward in the context of empirically supported information rather than a subjective opinion.

Keywords: *Netnography, sports sciences, virtual community*

Giriş

İnternetin ortaya çıkması sanal toplulukların büyük bir hızla yaygınlaşmasına neden olmuştur. Sanal topluluklar çok sayıda kültürün davranışlarına aynı anda anda önemli etkileri olan oldukça güçlü yapılardır. Bu durum fiziksel dünyanın yanı sıra kendine has özellikleri olan sanal kültürleri ortaya çıkarmıştır. Özellikle zamandan ve mekandan bağımsız olarak yüksek etkileşimli yapısı nedeniyle sanal topluluklar farklı akademik disiplindeki araştırmacıların ilgisini çekmiştir. Bu bağlamda sayısı gün geçtikçe artan sanal toplulukların davranışlarının analiz edilmesi birçok disiplinde oldukça önemli bir ihtiyaca dönüşmüştür. Söz konusu ihtiyaca cevap verebilmek için literatürde çok sayıda yeni araştırma metodu geliştirilmiştir. Bireylerin davranışlarını manipülasyondan uzak olması, sanal topluluklarda ihtiyaçların gizli özelliklerini keşfedilmesini sağlayabilir. Konuyla ilgili olarak Kozinets (2002), netnografinin geleneksel etnografik yöntemlerden daha doğal olduğunu ifade etmiştir. Bu bağlamda netnografi yöntemi sanal topluluk davranışlarının araştırmasında önemli bilgiler sağlayacağı ifade edilebilir. Sanal toplulukları etnografik bir mercekle inceleyen netnografi yöntemi ile ilgili olarak Kozinets (2002) geleneksel etnografik yöntemlerden daha doğal, daha ucuz ve sanal ortamların kültürüne daha uygun olarak tanımını yapmıştır. Farklı disiplinlerden birçok akademik çalışmada (Bartl, Kannan ve Stockinger, 2016; Bengry-Howell, Wiles, Nind ve Crow, 2011) netnografik araştırmaların öneme dikkat çekilmiştir. Ancak spor bilimleri literatüründe netnografik araştırmalara yeteri kadar ilgi gösterilmediği tespit edilmiştir.

Sayısı büyük bir hızla artan sanal topluluklar farklı kesimden çok sayıda insanın davranışlarına önemli etkileri vardır. İlgili durumu tespit edebilmek için özel olarak tasarlanmış netnografi yöntemi ile gerçekleştirilecek araştırmalarda bireylerin davranışlarına etki eden gizli faktörler ortaya konulabilir. Sanal ortamların verdiği rahatlık ile manipülasyondan uzak davranışlar bir çok fenomenin araştırılmasında sanal ortamların önemine işaretler. Konu spor bilimleri bağlamında düşünüldüğü zaman taraftarların etkileşime girdikleri sanal taraftar toplulukları spor bilimleri disiplinde bir çok fenomenin yapısında önemli değişiklikler meydana getirmiştir. Söz konusu durum sanal taraftar topluluklarının araştırması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Gelişen spor bilimleri literatürü incelendiğinde netnografi yönetmi ile sanal toplulukları inceleyen araştırmalara yeteri kadar önem verilmediği tespit

edilmiştir. Bu bağlamda ilgili ulusal literatürde netnografi araştırmalarının nasıl gerçekleştirileceğine dair bilgilerin verilmesi ve yapılacak olan yeni araştırmalara yönelik önerilerin geliştirilmesi yapılacak olan yeni araştırmalar için önemli fırsatlar sunacaktır.

İfade edilen bu bilgiler doğrultusunda bu araştırma netnografi yönteminin spor bilimleri alanına ilişkin olarak kullanılabilirliğini ortaya koymak amacı ile gerçekleştirilmiştir. Bu amaca yönelik olarak bu araştırma üç ana aşamada tasarlanmıştır. Öncelikle netnografi yönteminin nasıl uygulanabileceğine dair derinlemesine bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde spor bilimleri literatürde çeşitli kriterler bağlamında sistematik analizler yapılmıştır. Araştırmanın üçüncü bölümünde yapılan sistematik analizler sonucu ile ilişkili olarak spor bilimleri alanında netnografi yöntemi ile gerçekleştirilebilecek araştırmalara yönelik öneriler verilmiştir.

Netnografi Yönteminin Gelişimi

Herhangi bir araştırmacının karşılaşabileceği temel seçimlerden biri, hangi yöntemi kullanacağıyla ilgilidir. Bu anlamda bir sosyal bilimci için problemin belirlenmesinden sonra akla gelen ilk soru nicel, nitel yâda karma bir yaklaşım mı sergileyeceği ile ilgilidir. Creswell (2009), metodolojik yaklaşımlar arasındaki temel farkın, nitel araştırmanın anlamları araştırmak ve anlamak için yararlı olduğunu, nicel araştırmanın ise ölçülebilir değişkenler arasındaki ilişkileri inceleyerek teorileri test etmek için kullanılması olarak ifade etmiştir. Teknik, bilimsel yazım veya istatistik alanında eğitim almış bir bireyin araştırmalarında tercihi büyük olasılıkla kantitatif tasarımlar olacaktır. Öte yandan, edebi bir şekilde yazmaktan, kişisel görüşmeler yapmaktan ya da yakın gözlemler yapmaktan hoşlanan araştırmacıların kalitatif duruş sergileyeceklerini söylemek yanlış olmayacaktır (Cressvell 2009). Kozinets (2015) bu karmaşıklığa yönelik olarak nicel ve nitel arasında temiz bir bölge olduğunu savunmuştur. Buna yönelik olarak netnografi yöntemi bu temiz bölgede faaliyet göstermesi için geliştirilmiştir.

İnsan deneyimine dayalı niteliksel metinler veya bunların bir değişkeni olan görsel izlenimler netnografi yöntemine niteliksel olarak oldukça büyük veri kaynağı sunmaktadır. Bunun yanında netnografi yönteminde veriye ulaşmanın kolaylığı nicel anlamda kodlamaya ve çeşitli istatistiki bilgiler yapmaya imkan sağlamaktadır. Netnografi yönteminde katılımcı gözlem

tekniklerini esas alan fakat bunlarla sınırlı olmayan pek çok yol ve anlayış şekli faydalı bir şekilde kullanılır (Kozinets, 2002).

Sosyal medyanın ortaya çıkmasından çok uzun yıllar önce M. McLuhan ve A. McLuhan, (1993) katılımcı ve kapsayıcı elektronik sistemlerle donatılmış yeni medya tabanlarının bireylerin sosyallik anlayışını yeni bir ütopyaya taşıyacağını öngörmüştü. Söz konusu sanal toplum yapılanması günümüzde, zihinleri ve sinir sistemlerini etkileşimli teknolojiler aracılığıyla senkronize eden çok büyük bir sosyal alanlarına dönüşmüştür. Konuyla ilgili olarak Kozinets (2015) cep telefonları aracılığıyla sosyal ortamlara yoğun katılımın türlerimizi bireyselleştirilmiş bir kollektife dönüştürebileceğini ileri sürmüştür. Penley ve Ross, (1991), herhangi bir zamanda ve yerde, mevcut kuralların veya rasyonel prosedürlerin popüler arzularla uyumlu olarak geliştiğini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda, Kozinets (2015) teknolojik gelişmeler insanın türü evriminin biçimlenmesine, yön verirken onunla eş zamanlı olarak akademik çalışma yöntemlerimizin de evrilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

İçinde bulunduğumuz dünyada sonsuz akışkan değişken ve ilişki ağı yer almaktadır. Gelişen teknolojiler ile birlikte söz konusu ilişkiler sanal ortamlarda yer almaya başlamış ve buranın kendine has kültürü ile yeni fenomenlerde beraberinde gelmiştir. Bu durum, fiziksel ortamların aksine her şeyin kayıt altına alındığı yeni bir düzeni tesis etmiştir. Bu düzen içerisinde yer alan değişkenlere yönelik yeni araştırmalar gerçekleştirilip bu fenomenlerin tanımlanması oldukça önemlidir. Netnografi yöntemi sanal ortamlarda ortaya çıkan bu fenomenleri araştırılması için spesifik olarak tasarlanmış bir araştırma yöntemidir.

Sanal topluluklar içerisinde yer alan bireyler, yalnızca yaşadıkları deneyimlerini yansıtan ve ortaya çıkaran değil, aynı zamanda kendine özgü bir sosyal fenomen olan karmaşık bir dünyada yer almaktadır. Bu anlamda sanal dünyanın kendine özgü yapısını anlayabilmek için sanal dünyaya özgü olarak yapılandırılmış bilimsel metodolojileri kullanmak gerekmektedir. Kozinets (2015) sanal ortamların araştırılmasında kullanılacak yöntemlerin bu ortamların doğasına uygun olması gerektiğini ifade etmiştir. Mevcut “çevrimdışı” teknikleri “çevrimiçi” dijital ortama uyarlamaya çalışmak yerine, bu ortamlara yapısal özelliklerine özgü olarak dizayn edilmiş metotları kullanmak

daha mantıklı olacaktır (Caliandro, 2014; Marres, 2012; Wesch, 2009). Netnografi yöntemi söz konusu amaç için dizayn edilmiştir ve onu benzer metodolojilerden ayıran en önemli özelliği budur.

Netnografi Yönteminin Uygulanması

Netnografi yöntemini ortaya koyan Kozinets (2002, 2010, 2015), ifade ettiği çerçeveden yararlanarak netnografi yönteminin planlama ve hazırlık, kültürel giriş, veri toplama ve analiz etme, verilerin yorumlanması, güvenilirlik ve etik standartlar olmak üzere altı adımdan oluştuğunu ifade edebiliriz.

Planlama ve Hazırlık

Modern insan gerçek hayatta tartışılan hatta daha fiziksel ortamlarda hiç tartışılmamış birçok konu hakkında bilgi sahibi olmanın bir tık ötesindedir. Netnografik bir araştırma gerçekleştirmek için yapılması gereken ilk iş dizüstü bilgisayarınızı, tabletinizi veya akıllı telefonunuzu açmak ve fikir sahibi olmak istediğiniz konu hakkında arama motorlarına anahtar kelimeler yazmaktır. Bu işlem sonrası netnografinin zengin dünyasına girmiş olduğunuz anlamına gelir (Kozinets, 2015).

Araştırma Problemi

Netnografinin ilk aşamasında bağlamdır ve netnografi araştırmalarında bağlam her şeydir. Teorik ilgi alanlarını keşfetmek ve araştırma problemlerini doğru olarak ortaya koymak gerekmektedir. Bu durum sadece merak konusuyla ilişkili değil aynı zamanda akademik ilgi alanlarımız ve bölümlerimizle de ilişkili olacaktır. Netnografinin ilk kavramsal aşamasında teori ve verilerinizin kombinasyonu oldukça önemli olacaktır.

Netnografi araştırmalarında araştırma probleminin açık bir şekilde ortaya konulması oldukça önemlidir. Konuyla ilgili olarak Cresswell (2009), araştırma probleminin tespit edilmesinde spesifik olarak tek bir olguya odaklanmanın önemini raporlamıştır. Özellikle keşfedici sorularla araştırılan olgunun sorgulanmasını konunun detaylı profilinin çizilmesine önemli katkı sağlayacaktır (Cresswell 2009).

Örnekleme

Netnografinin odak noktası her zaman internet üzerinden akan sayısız iletişimsel eylem ve etkileşim olmuştur. Sanal ağları kullanan bireylerin zengin iletişimsel ve sembolik dünyasını keşfetmemizi sağlayan oldukça büyük veri kaynağı vardır. Netnografinin esinlendiği etnografi gibi zengin iç görü sağlayacak bilgi arayışındadır. Bu anlamda veriler toplu veya bireysel olarak üretilmiş olabilir. Bu veriler sadece metinsel veriler ile sınırlandırılmaz görsel, işitsel ve grafiksel verilerde netnografi yönteminde kullanılacak datalardır.

Kozinets (2002), netnografi yönteminde verilerin toplanması için beş önemli boyuttan bahsetmiştir. Özellikle etkileşimden önce bazı kriterleri dikkate almak gerekmektedir (Kozinets 2015). Bu bağlamda ilk aşama veri toplanmasında verilerin toplanacağı birincil toplulukları tespit edilmesidir. Konuyla ilgili en önemli nokta derinleşmesine veri bağlamında içgörüyü yansıtabilecek toplulukların seçilmesi oldukça önemlidir.

Araştırma kontekstine uygun doğru toplulukların seçilebilmesi için Kozinets (2002), beş kriterin dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir. Araştırma bağlamı ile ilişkili, gönderi trafiği yoğun, çok sayıda ayrı ileti başlığı olan, derinleşmesine verilere sahip ve araştırma bağlamı ile ilişkili üye sayısı fazla olan toplulukların seçilmesi bu anlamda önemlidir.

Araştırma konusuyla en fazla ilgili olan toplulukların seçilmesi araştırmanın amaçlarına ulaşılabilmesinde oldukça önemlidir (Belz ve Baumbach, 2010). Konuyla ilgili olarak Kozinets (2002) araştırmacılar tarafından anahtar kelimelerin(key words) listesinin hazırlanması gerektiğini ifade etmiştir. Hazırlanan anahtar kelimeler çeşitli sanal platformlarda (facebook, instagram, twitter vb.) ve çeşitli arama motorlarında (goole, yandex vb.) detaylı olarak taratılmalıdır. Yapılan aramalar sonucunda veri toplanacak topluluklar ilgili kriterler bağlamında seçilmelidir.

Yapılan seçimler neticesinde hangi toplulukların inceleneceği araştırma konusu ve sanal topluluk profilleri ile ilişkili olarak uzun zaman alabilir. Süreç içerisinde araştırmacı düzenli olarak toplulukları ziyaret etmeli ve kullanıcı profillerini dikkatli şekilde incelemelidir (Kozinets, 2002). Araştırmacı söz konusu üyeler ile iletişime geçmeden önce topluluğun dilini, kültürü öğrenmesi ve iletişimi bu şekilde başlatması gerekmektedir (Maclaren ve Catterall,

2002). Bu durum araştırmacının topluluk içerisinde yer edinmesinde önemli katkılar sağlar.

Bütün nitel araştırmalarda olduğu gibi araştırmacının konuyla ilgilenim düzeyi netnografik araştırmalarda oldukça önemlidir. Bu bağlamda araştırmacı veri toplamaya başlamadan önce araştırma konusu hakkında, sanal topluluk kullanıcıları hakkında ve sanal topluluğun genel profili hakkında detaylı araştırma yapmalıdır (Kozinets, 2015). Katılımcıların deneyimlerini anlamak ve benzer deneyim yollarını kullanmak araştırmanın için stratejik öneme sahiptir (Kozinets, 2010).

Verilerin Toplanması

Veri toplama işlemi sırasında araştırmacının doğru veriyi seçebilmesi stratejik sonuçların tespit edilebilmesi bakımından kritiktir. Sanal topluluklarda sürekli olarak akan veri içerisinde işlevsel olanların ayıklanması veri enforasyonunun önüne geçilmesinde önemli olacaktır. Araştırma bağlamını yansıtmayan fakat ilgili konu başlıkları altında yer alan verilerin araştırmacı tarafından dikkate alınmaması gerekir. Araştırmacı ilgili kültüre yeni giriş yaptığı gerçeğini göz önünde bulundurmalıdır. Bu bağlamda sanal topluluklar içerisinde gelişen sohbetleri sorgulayıcı olarak değil ilgili yeni Őeyler keşfetme fırsatı olarak görmelidir (Kozinets, 2002).

Netnografik bir araştırmada veri toplama işlemi online olarak oluşan bütün içeriklerin indirilmesi ile sağlanmaktadır. Bu bağlamda sadece metinsen gönderiler değil görsel, işitsel yâda grafiksel olarak yapılmış bütün gönderiler netnografik veri olabilir (Kozinets, 2002).

Netnografi ilham aldığı etnografi yönteminden veri toplama aşamasında önemli farklılar içermektedir. Sanal ortamlar ile fiziksel ortamların farklılığından dolayı veri toplama ortamları farklıdır. Konuyla ilgili olarak Bowler (2010) netnografi yönteminde sanal yüz yüze etkileşimlerin önemli olduğunu ifade ederken, etnografide önemli olanın yüz yüze etkileşim olduğunu söylemiştir. Bu bağlam ile ilişkili olarak Kozinets (2002) araştırmacının veri toplama işlemi sırasında sanal ve fiziksel ortamlar arasındaki farklılığı çok iyi bilmesi ve dikkate alması gerektiğini ifade etmiştir.

Netnografik araştırmaları sanal aę analiz ile ayıran en önemli unsur, sanal topluluklar ile etkileşime girebilme fırsatı sağlamasıdır. Bu durum netnogra-

fik verilerin toplamasında dikkat edilmesi gereken bir takım unsurları da beraberinde getirmektedir. Konuyla ilgili olarak Kozinets derinlemesine iç görünümün netnografideki öneminden sürekli olarak bahsetmiştir (Kozinets 2002; 2010; 2015). Markham (2004) özellikle metinsel gönderilerin hiçbir değişime maruz kalmadan alınması gerektiğini ifade etmiştir. Sanal topluluk kullanıcılarının gönderileri orijinal yazı tipinde ve herhangi bir düzenleme yapılmadan sunulmalıdır. Konuyla ilgili olarak Catterall ve Maclaran (2001) sanal topluluklar içerisinde duyguları vurgulamanın farklı yolları olduğundan bahsetmiştir. Özellikle yapılan metinsel gönderiler içerisinde yer alan ünlem, emoji ve büyük küçük harf vurguları duygu aktarımında yaygın olarak kullanılmaktadır. Araştırmacı tarafından bu gönderiler içerisinde yer alan ipuçları veri toplama işlemi sırasında dikkate alınmalıdır (Catterall ve Maclaran, 2001).

Netnografik veriler Kozinets (2010) tarafından arşivsel, temin edilmiş ve saha notu olmak üzere 3 ayrı türde incelenmiştir.

Arşivsel Veri

Netnografi yönteminde arşivsel veri en genel tanımıyla araştırmacının hiçbir etkileşime girmeden sanal ortamlar içerisinde önceden kayıtlı olan verileri ifade eder. Daha öncede ifade edildiği üzere netnografik veriler sadece metinsel değil görsel, işitsel ve grafiksel verilerinde üzerinde analiz yapılabilecek verilerdir. Hatta konuyla ilgili olarak Kozinets (2010) toplulukların arka fon renklerinin dikkat edilmesi gereken veriler olarak alınabileceğini ifade etmiştir.

Temin Edilmiş Veri

Araştırmacının aktif olarak katılım sağlamasıyla elde edilen verilerdir. Bu veri grubu içerisinde özellikle e-postalar önemli yer tutar. Bunun yanında araştırmacını saha içerisinde yapmış olduğu anlık mesajlaşmalar ve gönderilere yaptığı yorumlar temin edilmiş veriler kapsamında değerlendirilebilir.

Saha Notları

Netnografi yöntemi içerisinde diğer nitel araştırmalarda olduğu gibi alınan kişisel notlar oldukça önemli yer tutmaktadır. Araştırmacı araştırma sahası

olarak kabul edilen sanal toplulukları dikkatli şekilde gözlemlemeli ve notlar almalıdır. Yapılan gözlemler neticesinde ortaya çıkan bu notlar saha notları kapsamına alınır ve araştırma içerisinde kullanılabilirler. Bu notlar oldukça önemli verilerdir.

Veri Miktarı

Netnografi yöntemini diğer nitel araştırma yöntemlerinden ayıran en önemli husus veri miktarıdır. Sanal toplulukların yaygınlaşması ve kendine has kültürlerinin oluşması bu topluluklara katılımı ve gönderi sayısında önemli oranda artış yaşanmasına neden olmuştur. Bu anlamda veriye ulaşmak oldukça kolay ve maliyetsizdir. Önemli olan veriden anlamlı sonuçlar üretmektir. Bu durumda en önemli husus doğru verilerin seçilebilmesi ve veri enformasyonunun önüne geçilebilmesidir. Catterall ve Maclaran (2001), böylesi durumlarda araştırmanın tarih aralığının sınırlanması gerektiğini ifade etmiştir. Bunun yanı sıra araştırma bağlamının daraltılarak belirli konulara ve diyaloglara da yönelmekte alternatifler arasındadır.

Verilerin Analizi ve Yorumlama

Sanal topluluklar içerisinde katılımcı gözlemde bulunarak elde edilen verilerin çeşitli fenomenlerin araştırılmasında kullanılması netnografi yöntemi olarak tanımlanabilir (Kozinets 2010). Tanımdan da anlaşılacağı üzere, netnografi yönteminde veri toplama işleminden çok elde edilen verilerden anlamlı bir takım bilgiler elde etmek oldukça önemlidir. Sanal ortamlara veriye ulaşmak oldukça kolay ve ucuzdur fakat verilerden etkili sonuçlar üretmek için bir takım sistematik faaliyetler zorunludur.

Netnografik Araştırmalarda Gömülü Teori: Gömülü teori özellikle yeni bir takım karmaşık teorileri ortaya koymak için sosyal bilimler literatüründe sıkça kullanılan (Elliott ve Yannopoulou, 2007; Flint Woodruff ve Gardial 2002) bir yöntemdir. Bu bağlamda gömülü teorinin netnografik araştırmalar için uygun bir yöntem olduğu ifade edilebilir.

Miles ve Huberman (1994) netnografiye uygun olduğunu düşünülen bazı veri analizi sürecini kodlama, not alma, özetleme, kontrol, genelleştirme ve teorileştirme olarak 6 ana başlıkta ele almışlardır. Araştırmacı ortaya çıkan

verilerin belirli birimlere ayırma işlemi belirli kodlar aracılığıyla gerçekleştirir. Hatırlatıcı olması ve veriler ile ilişkili diğer görüşleri belirtmesi amacıyla veri analizi sürecinde notlar alınabilir. Yapılan kodlamalar arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koymak amacıyla kıyaslamalar birimler arası kıyaslama yapılmalıdır. Bu noktada yorum bilim (Hermeneutic)den faydalanılabilir. Söz konusu metod verilerin ortaya konulan temalar ile ilişkisi ortaya koymada oldukça etkilidir. Veri setini kapsayan bir genelleştirme yapılarak mevcut literatürle ilişki teoriler üretilerek veri analizi işlemi sonlandırılır.

Netnograik araştırmalarda veri analizi için dikkat edilmesi gerek bir takım unsurlar Kozinets (2002) tarafından önerilmiştir. Sanal ortamların kamuya açık özelliği gerçek kimliklerin manipölasyonuna neden olabilir. İfade edilen durum netnografik araştırmalarda araştırma sahasının demografik özellikler bakımına araştırmacıyı yanıtlanabilir. Sanal ortam kültürleri fiziksel ortamlardan farklı özellikler içermektedir. Bu bağlam araştırmacının veri analizinde mutlaka dikkat etmesi gereken önemli bir kriterdir.

Araştırma Geçerliliği

Literatürde Nitel araştırma yöntemleri içerisinde geçerliliğe ilişkin çeşitli tartışmalar vardır. Konuyla ilgili olarak Creswell (2009) triangulation (üçleme) yöntemini önermiştir. Netnografi yöntemi Kozinets (2002)'e göre diğer araştırma yöntemlerine kıyasla çok daha kolay ve uygulanabilir. Bu bağlamda netnografi araştırmalarında geçerliliğe katkı sağlamak amacıyla üçleme yönteminden yararlanan çok sayıda önemli araştırma gerçekteştirilmiştir. İfade edilen kapsamda netnografi araştırmaları kapsamında elde edilen verilere katkı sağlaması ve veriler arasında kıyaslama gerçekteştirmek amacıyla özellikle derinlemesine görüşme yöntemlerinde yararlanılabilir.

Daha öncede ifade edildiği üzere yorum bilim netnografi araştırmalarında yaygın olarak kullanılan bir metottur. Araştırma kapsamında elde edilen verilerin tekrar araştırmacı tarafından okunarak analiz edilmesi netnografik araştırmaların geçerliliğine katkı sağlayacak yöntemlerden biridir.

Araştırma Etiği

Bir netnografik araştırma gerçekteştirilmesinde etik konusu oldukça önemlidir. Konuya ilişkin literatürde iki farklı görüşün olduğu tespit edilmiştir.

İfade edilen görüşlerden ilki verilerin toplandığı sanal topluluklarda üyelerinde izin alınmasının gerekli olduğunu ifade eder. Bu görüşün tam tersine Langer ve Beckman (2005) araştırma verilerinin elde edildiği sanal topluluklar içerisinde kamuya açık gönderilerin olması durumunda izin almaya gerek olmadığını ifade etmişlerdir. Burada dikkatli olması gereken en önemli husus topluluk üyelerinin kimliklerini ortaya çıkaracak raporlamadan uzak durulmasıdır. Araştırmanın raporlanması kısmında topluluk üyelerine takma ad verilmesi bu durumda kullanışlı olabilir. İfade edilen duruma ilişkin olarak Kozinets (2010) verilerin toplandığı toplulukların kamuya açık olup olmadığına dikkat edilmesi gerektiğinin önemini vurgulamıştır.

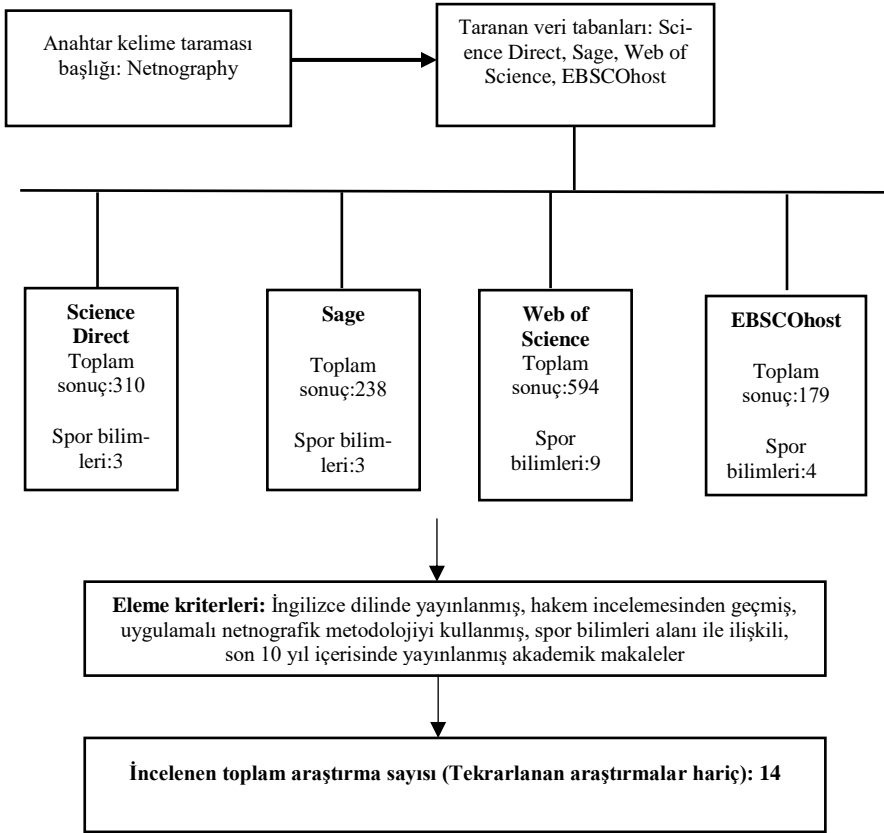
Kozinets (2010) netnografi yönteminde etğin bir paragraf ile araştırma sonunda ifade edilebilecek kadar basit bir olay olmadığını savunmuştur. Bu bağlamda etik ilkelere bağlı bir netnografik araştırma gerçekleştirme için haberli izinin ve alıntı yaparak anonimleştirmenin öneminden bahsetmiştir. Araştırmacı ilgili sanal toplulukta araştırma yaptığına dair üyeleri haberdar etmelidir. Araştırmacının üyelere haber vermesinin yanı sıra kendi profilinde araştırma yaptığına dair bilgilendirme metni yazmasını tavsiye etmiştir (Kozinets, 2002). Bunun yanı sıra araştırma elde ettiği sonuçları üyelerin görüşlerine sunmalı ve onlardan izin istemelidir.

Zikmund ve Babin, (2006) araştırma kapsamında arşivlenmiş kamuya açık verilerin toplanması durumunda herhangi bir etik kaygıya yol açmayacağını ve bunun katılımsız netnografi olduğunu ifade etmiştir. Katılımsız netnografi de araştırmacının araştırma sahasına herhangi bir müdahaleden kaçınılması gerektiği, bu durumun araştırma sahasını kirleteceğini savunulmaktadır. İlgili topluluktan veri toplanmalı herhangi bir etkileşimde bulunulmadan çıkılmalıdır. Kalımsız netnografide önemli olan sanal topluluk üyelerinin kimliklerini ortaya koyacak herhangi bir raporlamada bulunulmamasıdır (Langer ve Beckman, 2005).

Yöntem

Araştırmanın amacı kapsamında spor bilimleri alanında yapılmış araştırmaların tespit edilebilmesi için bir çok akademik çevrede onaylanmış (Buhalis ve Law, 2008; Cheng, 2016) birden çok alanda yayınları kapsayan veri tabanları seçilmiştir (EBSCOhost, Science Direct, Web of science vb. Sage journals).

Tespit edilen veri tabanlarında netnografik araştırmaları bulabilmek amacıyla araştırmacılar tarafından belirlenen anahtar kelimeler kullanılmıştır. Anahtar kelimeler bağlamında yapılan taramalar araştırma tarihinden itibaren 10 yıl ile sınırlandırılmıştır (2010-2019). Yapılan taramalar sonucunda ortaya çıkan sonuçlar tablo 1’de detaylı şekilde sunulmuştur (Tavakoli ve Wijesinghe, 2019; Wijesinghe ve diğ., 2017). Arama sonuçlarında ortaya çıkan araştırmaların çok önemli bir bölümü makalelerden oluşda, kitap bölümü, akademik kongre bildirileri ve serbest çalışma notlarına rastlanmıştır.



şekil-1. Araştırma seçme süreci

Bulgular

Araştırmacılar ilgili veri tabanlarından ortaya çıkan sonuçlardan sadece makaleleri inceleme kararı almışlardır. Araştırmanın ilk bölümünde sadece

“netnography” anahtar kelimesi ile gerçekleştirilen taramalarda Science Direct'de 310, Sage'de 207, Web of Science'de 76 ve EBSCOhost'ta 232 bilimsel araştırma makalesi tespit etmişlerdir. Ortaya çıkan tablo neticesinde yapılacak olan içerik analizi için çeşitli dahil etme kriteri kullanmışlardır (İngilizce dilinde yayınlanmış, hakem incelemesinden geçmiş, uygulamalı netnografik metodolojiyi kullanmış, spor bilimleri alanı ile ilişkili akademik makaleler). Bu bağlamda ifade edilen dahil etme kriterleri ışığında yayınlar taranmıştır. Spor yönetim bilimleri birçok değişik disiplinle (sosyoloji, pazarlama vb.) yakından ilişkilidir. Bu duruma sadece spor bilimleri alanına özgü yayınları sınırlamak araştırma bağlamını yansıtmayacaktır. Araştırmanın daha geniş bağlamda kapsayıcılığı için spor bilimleri alanıyla dolaylı ilişki içerisinde olan araştırmalarda kapsama dahil edilmiştir.

Yapılan detaylı taramalar neticesinde bütün indekslerde spor bilimleri alanı ile ilişki 14 farklı yayın olduğu tespit edilmiştir. Bütün yayınlar içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Bu bağlamda araştırma amacına yönelik olarak oluşturulan kontrol listesi hazırlanmıştır. Kontrol listesi içerisinde makalenin yayınlandığı dergi, akademik disiplin, araştırma içerisinde veri toplanan sanal topluluk türü, uygulanan netnografik yaklaşım, netnografi yöntemi yanında kullanılan diğer yöntemler ve son olarak uygulanan veri analizi teknikleri yer almıştır.

Tablo-1- Araştırmaların yayımlandığı dergiler ve kullandıkları platformlar

Dergi adı	Temel Akademik alan	Netnografik analiz için kullanılan platform
Journal of Consumer Culture	Marketing	Online Marka Toplulukları
International Review for the Sociology of Sport	Sociology of Sport	Online Medya Haberleri
<u>Communication & Sport</u>	Communication of Sport	Online bloglar
Social & Cultural Geography	Sociology of culture	Online Forumlar
Sport Management Review	Sport Management	Online forumlar
Substance Use & Misuse	Addictions	Web Siteleri
Sport Management Review	Sport Management	Facebook
Sport Management Review	Sport Management	Online Forumlar
International Journal of Sport Communication	Sport Communication	Twitter
Journal of Popular Television	Sport to News	Online Forumlar
Journal of Homosexuality	Homosexuality	Web Siteleri
International Journal of Sports Marketing and Sponsorship	Sports Marketing	Facebook
Consumer Culture Theory	Consumer culture	Online Forumlar
Marketing theory	Marketing	Online Forumlar

Tartışma ve Sonuç

Netnografi yöntemi her ne kadar farklı disiplinde çok sayıda araştırmada kullanılsada spor bilimleri alanında konuyla ilişki büyük bir boşluk olduğu ifade edilebilir. Araştırmanın bu bölümünde spor bilimleri alanında netnografi yöntemi ile gerçekleştirilebilecek yeni çalışmalara ilişkin daha önce ortaya koyduğumuz sonuçlar doğrultusunda önerilerde bulunulacaktır.

Spor bilimleri alanında netnografi yöntemi ile gerçekleştirilmiş araştırmalar birçok farklı unsuru göz önüne alınarak araştırmamız kapsamında incelenmiştir. Bu durum alan ile ilgili yeni araştırma önerileri geliştirmede avantajlar ve ciddi kanıtlar sağlamaktadır. Yapılan öneriler ilgili literatürün sistematik analizleri doğrultusunda ortaya konulmuştur. Söz konusu durum ortaya konulan önerileri öznel bir görüşten ziyade ampirik olarak desteklenmiş bilgiler bağlamına taşımaktadır. Bütün bu bilgiler doğrultusunda araştırma kapsamında ortaya koyduğumuz öneriler alan ile ilgi eksikliklerin doldurulmasında geçerliliği sağlamış bilgiler olduğu ifade edilebilir.

Yaptığımız literatür taramasında spor bilimleri alanında yapılan araştırmaların neredeyse tamamının Web 1.0, 1.5 ve 2.0 (web siteleri, bloglar ve sosyal medya) üzerinde gerçekleştirildiğini ortaya koymaktadır. Güncel trendler üzerine yoğunlaşan araştırmamız bağlamında, mobil uygulamaları kapsayan Web 2.5 ile gerçekleştirilen araştırmalarda gözle görülür bir boşluk vardır. Son dönemler sanal ortamları kullanımın mobil cihazlara kaydığı ortaya konulmuştur. Spor gibi güncel bir olgunun talebinde, takibinde, uygulanmasında ve kontrolünde mobil cihazlarda sayısız uygulama yer almaktadır. Bu durum özellikle ilgili mobil uygulamalara yönelik olarak gerçekleştirilecek netnografik araştırmalar için yeni fırsatlar sunmaktadır. Bu düzlemde gerçekleştirilecek araştırmalar netnografi literatürü için sınırlı spor bilimleri literatürü için öncü araştırmalardan biri olacaktır.

Daha öncede ifade edildiği üzere netnografi yöntemi kapsamında sadece metinsel verilerin değil aynı zamanda görsel ve işitsel verilerinde analiz gerçekleştirilebilir. Spor bilimleri literatürü içerisinde gerçekleştirilen araştırmaların neredeyse tamamının metinsel veriler ışığında gerçekleştiği görülmektedir. Spor içerişimde görsel imgelerin yoğun olarak kullanıldığı alanlardan bir tanesidir. Bu durum spor ile ilişkili sanal ortamlarda sayısız görsel ve işitsel verinin kullanılmasını beraberinde getirmektedir. Yapılacak olan yeni

araştırmalarda görsel verilere yoğunlaşmış ve buna ilişkin veri analizi tekniklerinden yararlanan yeni araştırmalar bu anlamda öncü olacaktır.

Araştırma kapsamında incelenen literatürde gerçekleştirilen araştırmaların önemli bölümünün araştırmacıların sanal topluluklarda pasif rolde olduğu ortaya konulmuştur. Bu duruma ilişkin olarak Kozinets ve diğ. (2014), sanal topluluklar içerisinde derinlemesine bir bağlam ortaya koyabilmek için toplulukta uzun süreli var olma ve etkileşimin yarattığı kültürel değere vurgu yapmıştır. Özellikle kültürel etkileşim düzeyi yüksek katılımlı netnografi araştırmalarının gerçekleştirilmesinde araştırma fenomenleri ile ilişkili olarak derinlemesine kavrayışlar elde edilebilir. Bunun yanı sıra incelenen araştırmaların neredeyse hepsine seyircilerden toplanan verilerden yararlandığı tespit edilmiştir. Özellikle sporun diğer paydaşlarına (sporcular, yöneticiler vb.) yönelik gerçekleştirilecek araştırmalardan daha çeşitli sonuçların elde edileceği düşünülmektedir.

EXTENDED ABSTRACT

Netnography: General Characteristics and the Usability in the Field of Sport Sciences

*

Caner Özgen – Metin Argan
Eskişehir Technical Universtiy

The emergence of the Internet has caused the virtual communities to spread rapidly. Virtual communities are very powerful structures that have important effects on the behavior of many cultures at the same time. This situation has revealed virtual cultures with unique features as well as the physical world. Due to its highly interactive structure, regardless of time and location, virtual communities have attracted the attention of researchers from different academic disciplines. In this context, analyzing the behavior of virtual communities, which are increasing day by day, has become a very important need in many disciplines. Numerous new research methods have been developed in the literature to respond to this need. The fact that individuals' behaviors are not manipulated can enable the discovery of hidden features of needs in virtual communities. Regarding the issue, Kozinets (2002) stated that netnography is more natural than traditional ethnographic methods. In this context, it can be stated that netnography method will provide important information in the research of virtual community behaviors. It has been determined that due to its feature expressed in many different disciplines, the netnography method, which is popularly used, does not show enough interest in the field of sports sciences. Regarding the issue, Kozinets (1997) developed the netnography method specifically to study virtual communities. Qualitative texts based on human experience or visual impressions, which are a variable of these, offer a qualitatively large data source to the netnography method. In addition, the ease of accessing the data in the netnography method enables the quantitative coding and various statistical information. Many ways and understanding methods based on but not limited to participatory observation techniques are used in netnography method (Kozinets, 2002). There is an infinite fluid

variable and relationship network in the world we are in. With the developing technologies, these relations started to take place in virtual environments and came with new phenomena with its unique culture. This has established a new order where everything is recorded, unlike physical settings. It is very important to carry out new researches about the variables in this order and to define these phenomena. Netnography method is a research method specifically designed to investigate these phenomena arising in virtual environments. In this context, it can be stated that netnography method will provide important information in the research of virtual community behaviors. Although the netnography method was used as a tool in marketing research to understand consumer behavior, the importance of using this methodology is accepted by academicians from different disciplines today. When the developing literature is analyzed in detail, it has been determined that there are a limited number of studies conducted in the field of sports sciences with the netnography method. In the light of the stated information, this research was designed in three main stages. First of all, detailed information about the application of the netnography method is given. In the second step of the research, systematic analysis of published articles on the netnography method was made in the literature of sports science. Finally, as a result of detailed systematic analysis, suggestions for new researches in the field of sports sciences have been given. As a result of the scans carried out within the scope of the research, it was determined that quite a few netnographic researches about sports science discipline were conducted. As a result of the scans using various criteria, a total of 14 different publications were found in all indexes. All of the 14 publications that emerged were analyzed by content analysis method. A checklist containing certain criteria was prepared by the researcher for the application of content analysis. In the related list, the name of the journal, the academic field it was published, the observed community, the netnography method used, other methods used in the research, data collection and analysis techniques were determined. The studies carried out with the netnography method in the field of sports sciences have been examined within the scope of the research considering many different elements. This provides advantages and serious evidence in developing new research proposals related to the field. The suggestions are made in line with the systematic analysis of the related literature. This situation carries the suggestions put

forward in the context of empirically supported information rather than a subjective opinion. In line with all of this information, it can be stated that the suggestions made within the scope of the research are valid information in filling the deficiencies with interest. The literature review reveals that almost all of the research in the field of sports science is carried out on Web 1.0, 1.5 and 2.0 (websites, blogs and social media). In the context of the research focusing on current trends, there is a noticeable gap in the researches carried out with Web 2.5 covering mobile applications. Recently, it has been revealed that the use of virtual environments has shifted to mobile devices. There are numerous applications on mobile devices in the demand, monitoring, implementation and control of a current phenomenon such as sports. This situation presents new opportunities for netnographic researches to be carried out especially for the related mobile applications. The researches to be carried out in this plane will be one of the leading studies for the limited sports science literature for the netnography literature. As mentioned earlier, within the scope of netnography method, analysis can be performed not only in textual data but also in visual and audio data. It is seen that almost all of the researches carried out in the sports science literature are carried out in the light of textual data. It is one of the areas where visual images are used extensively in sports interaction. This situation brings with it the use of numerous visual and audio data in virtual environments related to sports. In new researches to be conducted, new researches that focus on visual data and use data analysis techniques will be pioneers in this sense. This research provided an important two-way perspective to the gap in the related literature. Firstly, it contributed to the applicability of new technology-oriented methods in the field of sports sciences. The suggestions made as a result of the systematic analysis made in the context of the research offer important opportunities to sports science researchers.

Kaynakça / References

- Bartl, M., Kannan, V.K. ve Stockinger, H. (2016). A review and analysis of literature on netnography research. *International Journal of Technology Marketing*, 11(2), 165–196.
- Belz, F.M. ve Baumbach W., (2010). Netnography as a Method of Lead User Identification. *Creativity and Innovation Management*, 19 (3), 304–313.

- Bengry-Howell, A., Wiles, R., Nind, M., ve Crow, G. (2011). A review of the academic impact of three methodological innovations: Netnography. child-led research and creative research methods. *Economic & Social Research Council*, 1(11), 1–37.
- Berger, IE., O'Reilly, N., Parent, M. M., Séguin, B., ve Hernandez, T. (2008). Determinants of sport participation among Canadian adolescents. *Sport Management Review*, 11(3), 277-307.
- Bowler, G.M. (2010). Netnography: A method specifically designed to study cultures and communities online. *The Qualitative Report*, 15(5), 1270-1275.
- Buhalis, D., ve Law, R. (2008). Progress in information technology and tourism, progress in information technology and tourism management: 20 years on and 10 years after the Internet. *Tourism management*, 29(4), 609-623.
- Catterall, M., P. Maclaran. (2001). Researching consumers in virtual worlds: A cyberspace Odyssey. *Journal of Consumer Behaviour*, 1(3), 228-237.
- Caliandro, A. (2014). Handbook of anthropology in business, (RM. Denny, PT. Sunderland, Ed.). *Ethnography in digital spaces: Ethnography of virtual worlds, netnography, and digital ethnography*, içinde (s.738-76), New York: Routledge.
- Cheng, M. (2016). Sharing economy: A review and agenda for future research. *International Journal of Hospitality Management*, 57(3), 60–70.
- Creswell, J. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Research design. London: Sage.
- Elliott, R., Yannopoulou, N. (2007). The nature of trust in brands: a psychosocial model. *European Journal of Marketing*, 41(9), 988-998.
- Flint, DJ., Woodruff, RB., Gardial, SF. (2002). Exploring the phenomenon of customers' desired value change in a business-to-business context. *Journal of marketing*, 66(4), 102-117.
- Kozinets, RV. (1997). "I want to believe": A netnography of the X-Philes' subculture of consumption. *Advances In Consumer Research*, 24(1), 470-475.
- Kozinets, RV. (2002). The field behind the screen: using netnography for marketing research in online communities. *Journal of Marketing Research*, 39(1), 61-72.
- Kozinets, RV. (2010), *Netnography: Doing Ethnographic Research Online*. London:Sage.
- Kozinets, RV. (2015). *Netnography*. NJ: John Wiley & Sons.
- Kozinets, RV., Dolbec, PY., Earley, A. (2014). The SAGE handbook of qualitative data analysis (U. Flick, Ed.). *Netnographic analysis: Understanding culture through social media data*. İçinde (s.262-276). Sage:London.

- Langer, R., ve Beckman, S.C. (2005), Sensitive research topics: netnography revisited. *Qualitative Market Research*, 8(2), 189-203.
- Maclaran, P., ve Catterall M. (2002). Researching the social web: Marketing information from virtual communities. *Marketing Intelligence and Planning*, 2(6), 319-326.
- Markham, AN. (2004). Internet communication as a tool for qualitative research. *Qualitative research: Theory. method and practice*, 2, 95-124.
- Marres, N. (2012). The redistribution of methods: on intervention in digital social research, broadly conceived. *The sociological review*, 60, 139-165.
- McLuhan, M., ve McLuhan, MA. (1994). *Understanding media: The extensions of man*. NA:MIT press.
- Penley, C., ve Ross A. (1991). *Technoculture: Cultural politics*. MN: University of Minnesota Press.
- Popp, B., Germelmann, CC., ve Jung, B. (2016). We love to hate them! Social media-based anti-brand communities in professional football. *International Journal of Sports Marketing and Sponsorship*, 17(4), 349-367.
- Radford, S. K., ve Bloch, P. H. (2012). Grief, commiseration, and consumption following the death of a celebrity. *Journal of Consumer Culture*, 12(2), 137-155.
- Rogers, R. (2009). *The end of the virtual: Digital methods*. Amsterdam: University of Amsterdam Press
- Tavakoli, R., ve Wijesinghe, SN. (2019). The evolution of the web and netnography in tourism: a systematic review. *Tourism Management Perspectives*, 29(4), 48-55.
- Varnalı, K. (2013). *Dijital kabilelerin izinde: sosyal medyada netnografik araştırmalar*. İstanbul: Mediacat.
- Wesch, M. (2009). YouTube and you: Experience of self-awareness in the context collapse of the recording webcams. *Explorations in Media Ecology*, 8(2), 19-34 .
- Zikmund, WG., ve Babin, BJ. (2006). *Exploring marketing research*. NJ:Cengage learning.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Özgen, C. ve Argan, M. (2020). Netnografi: Genel özellikleri ve spor bilimleri alanında kullanılabilirliği. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(10. Yıl Özel sayısı), 5044-5064. DOI: 10.26466/opus.720042